

עם כיפה סרוגה ומדי חיל האוויר הישראלי - ברחובות טהראן

רס"ן אהרון כץ הי"ד, שנפל לפני 43 שנה במלחמת לבנון הראשונה, הנווט הראשון שיועד להיות מפקד טייסת, היה בין הטייסים שהתאמנו באיראן לפני יובל שנים בסימולטור של פנטום, שהיה קיים שם עוד לפני שהוקם בישראל

זאב מלץ וחגי הוברמן

בבית המדרש במועצה הדתית ברעננה, שהח"מ (זאב מלץ) מתפלל בו בימים הנוראים, תלוי שלט : "לזכרו של הטייס רס"ן אהרון כץ ז"ל שנפל במלחמת שלום הגליל".

אהרל"ה בפי כל - בעל עיטור המופת ממלחמת יום הכיפורים, יצר תקדים כנווט הראשון שמונה להיות מפקד טייסת, בימים שטייס דתי היה אירוע נדיר. נזכרנו בו השבוע, סמוך ליום השנה ה-43 לנפילתו במבצע שלום הגליל, הידוע בציבור בשם מלחמת לבנון הראשונה.

מלחמת שלום הגליל, שבימים אלו מציינים לה 43 שנים, זכורה בעיקר, מבחינת חיל האוויר, בזכות מבצע 'ערצב' - המבצע שנערך ביום הרביעי של מלחמת לבנון הראשונה, ב"ח בסיוון תשמ"ב, 9 ביוני 1982 ובו הושמד בתקיפה אחת רוב מערך טילי הקרקע-אוויר הגדול והחדש של צבא סוריה בבקעת הלבנון. התקיפה ההיא מזכירה מאד את פעילות חיל האוויר בשמי איראן לפני שבועיים, אם כי היתה כמובן קלה הרבה יותר, מבחינת ההגעה ליעד הקרוב לאין ערוך.

המבצע נמשך עוד יומיים, ובו הושמדו 19 סוללות של טילי קרקע-אוויר. קרב האוויר שהתפתח במהלך התקיפה היה הגדול בתולדות מלחמות ישראל ובעידן הסילון; בשיאו שהו בשמי לבנון למעלה מ-60 מטוסי מיג סוריים ולמעלה מ-90 מטוסים ישראליים. 23 כלי טיס של חיל האוויר הסורי הופלו - ללא כל אבידות לחיל האוויר הישראלי.

אלא שהמשך המלחמה גבה גם אבידות מחיל האוויר. אהרל"ה נקרא אל הטייסת בשעה שהסב עם רעייתו ועם שני בניו לשולחן השבת. באותה שבת, ד' באב תשמ"ב, 24 ביולי 1982, יצא אהרל"ה לגיחה מבצעית להשמדת סוללות טילי קרקע-אוויר סוריות בבקעת הלבנון, עם הטייס גילי פוגל. תוך כדי תקיפה נפגע הפנטום מטיל SA-6 סורי. כץ נהרג, כנראה בגלל תקלה במצנח. הטייס גילי פוגל ניצל בעת שנפלט מהמטוס ונפל בשבי הסורי. לאחר כשנתיים, בדיוק לפני 41 שנים, בכ"ח בסיוון תשמ"ד, 28 ביוני 1984, החזירו הסורים את גופתו של כץ. הוא הובא למנוחת עולמים בבית-הקברות הצבאי ברעננה. כן הושבו למשפחתו

אהרל"ה כץ על רקע טהראן - בתקופת אימוניו בסימולטור האיראני של הפנטום. צילומים: ויקיפדיה

הסרבול והכיפה של אהרל"ה. 32 שנה אחרי שגופתו הוחזרה מהשבי הסורי, השיב המוסד את שעונו של כץ, אותו קיבל כשסיים את קורס-הטיס וענד במהלך הטיסה (ידיעה בלעדית וצילום פורסמו אז ב'מצב הרוח').

אהרל"ה השאיר אחריו אשה - דבורה, בתו של פרופ' דוד הרטמן ז"ל, מייסד 'מכון הרטמן' - שני בנים, ישי ואמיתי, ההורים מיכאל וציפורה ז"ל, ואחותו בלהה, המתגוררת גם היום עם משפחתה משפחת קרן ברעננה.

שיתופי פעולה ביטחוניים עם איראן

אחת המזכרות שנשארו מאהרון כץ, אהרל"ה בפי כל, היא תמונה שלו בטהראן לפני 50 שנה, תמונה המקפלת בתוכה סיפור מרתק של מה היה חיל האוויר האיראני אז, ותובנה לגבי כוחו היום.

בימים ההם טייסים ישראלים הגיעו לטהראן כדי להתאמן על הסימולטור למטוס הפנטום. מספר על כך האלוף (מיל') גדעון שפר, חברו של אהרון: "בשנת 1975 יצאנו לאיראן לביצוע אימון בסימולטור לפנטום שהיה קיים שם עוד לפני שהוקם בישראל. טהראן היתה אז עיר גדולה, נעימה, שוקקת חיים. אנשים דומים לנו, נושמים אויר של חופש ויוזמה. היינו שותפים למיזמים ותשתיות ענק, שיתופי פעולה תעשייתיים ואפילו ביטחוניים". (על חלקם פורסם בשבוע שעבר במדור 'חמוש במקלדת').

"ארבע שנים אח"כ התרחשה באיראן המהפיכה החומייניסטית - והכל השתנה.השלטון הפך לדתי וקיצוני ברוח האסלם הפונדמנטליסטי, אשר שולט כיום על המזרח התיכון". חשוב לציין כי חיל האוויר האיראני היה

המטוסים בעולם, הן מבחינת המטוסים הטובים ביותר והן מבחינת איכות הטייסים הגבוהה ביותר. איראן היתה המדינה היחידה בעולם שקיבלה מארה"ב את מטוס 'טומקט' 14F - המוביל בזמנו, בעל התדמית ההוליוודית הזוהרת (המטוס של טום קרוז בסרט טופגאן - אהבה בשחקים).

התפוררותו של חיל האוויר האיראני

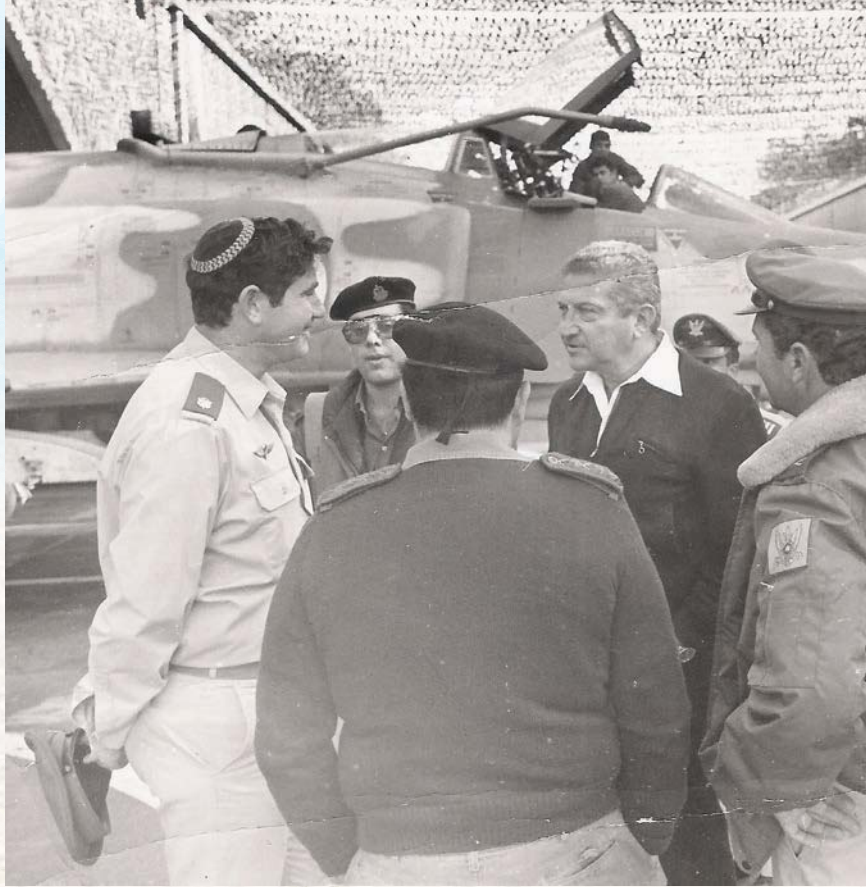
אז מה קרה לחיל האוויר האיראני במלחמה האחרונה, שטייסיו נמלטו על נפשם וחלק ממטוסיו הושמדו על הקרקע כתרנגולות המיועדות לשחיטה? לא היה טייס איראני אחד, או איזה 'מתאבד שיעי' שהעז לצאת לקרב אוויר מול חיל האוויר שלנו.

הטענה בדבר מטוסים מיושנים ותחזוקה לקויה, הינה חלקית מאוד, ואינה נותנת מענה נכון לשורש הנושא. במלחמת המפרץ ברחו טייסים עירקיים לאיראן עם מטוסי מיג 29 וסוחוי 24 - 'מטוסים מדור רביעי', ואלה אמורים בתיאוריה להתמודד מול

טייסינו; ועל אמברגו הנשק יכולים היו להתגבר עם העורף הלוגיסטי של רוסיה. כמו כן, נשק וחלפים זרמו לאיראן דרך חברות קש ועסקאות מפוקפקות כגון שערוריית 'איראנגייט', שבה היו מעורבים המתווכים אל"מ ('מיל') יעקב נמרודי, בעבר נספח צה"ל הראשון באיראן ולימים הבעלים של מעריב, ועמירם ניר (שחוסל בנסיבות מסתוריות) בעלה של ג'ודי ניר מוזס מבעלי ידיעות אחרונות.

בשנות השבעים הטייסים האיראנים השתייכו לאליטה החילונית ששלטה במדינה. עליית חומייני לשלטון עוררה אותם להפיכה צבאית כנגד המשטר האסלאמי הידועה 'הפיכת נוג'ה', על שם בסיס חיל האוויר ליד בחמדאן. בסיס זה היה הגרעין המרכזי והקשה של המהפכנים, וממנו היתה צריכה לצאת הבשורה לאות הפתיחה לבצוע המהפכה: מטוסים ימריאו משדה תעופה ויפציצו את ביתו של חומייני. אבל המהפכה נכשלה, כי טייס אחד הדליף את דבר הקשר לעלי חמינאי. הטייסים נעצרו, חלקם הוצאו להורג וחלקם עונו ונשארו במאסר.

מלחמת איראן עירק בשנת 1980 ותבוסת האיראנים בשדה הקרב בתחילתה, הניעה אותם ל'חישוב מסלול מחדש' לגבי הצורך בחיל אוויר ובטייסים טובים: 'כשצריך מורידים את הגנב מחבל התלייה'. הטייסים שוחררו מבית הכלא וביצעו מהלך שהדהים את עולם התעופה, ונכנס לפנתאון כאחת התקיפות האוויריות המרשימות, הנועזות והמוצלחות ביותר. בסגירת מעגל מושלמת, 8 מטוסי פנטום המריאו מנוג'ה, במסלול עוקף על גבול עירק טורקיה וסוריה, בין ההרים, בגובה נמוך ביותר, לאורך 4,000 ק"מ, לעבר למתחם בסיס חיל האוויר העירקי 3H. שני מטוסי בואינג 707, במסווה של טיסה מסחרית לקפריסין, ביצעו 4 תדלוקים אוויריים, בגובה 100 מטר מעל פני הקרקע - חריגה קיצונית ביותר מכל תקן בטיחות. עשרות מטוסים עירקיים הושמדו על הקרקע, ללא אבידות הכח התוקף, תוך ביצוע פעולות הסחה, לוחמה אלקטרונית ופקוד שליטה בתזמון מושלם. הצלחת חיל האוויר האירני בולטת מאוד באותה תקופה מול

כץ סגן מפקד טייסת עם שר הביטחון עזר ויצמן

האלוף (מיל') גדעון שפר, חברו של יצאנו לאיראן לביצוע אימון בסימולטור לפנטום. טהראן היתה אז עיר גדולה, נעימה, שוקת חיים - אנשים דומים לנו, נושמים אוויר של חופש ויוזמה"

הכשלוך הקטסטרופלי והשלומיאלי של חיל האוויר האמריקאי בחילוץ בני הערובה בטהראן. ההישג יוצא הדופן הביא לפגישה עם המנהיג העליון חומייני כולל ראיון טלוויזיוני, אך הראיון מעולם לא שודר, מכיוון שהטייסים נמנעו מלפתוח דבריהם ב'בשבת האל' - אות של מסירות לאסלאם ולרפובליקה האסלאמית המתהווה. משמרות המהפכה בהמשך טיהרו את חיל האוויר בשל החשד של חוסר נאמנות לממסד הפוליטי השולט, ומאז רמתו של חיל האוויר רק ירדה פלאים. טילי הסקאד של עירק ששיגר סדאם חוסיין לעבר איראן במלחמה והכור הגרעיני העירקי

האזינו, אף לא השמידו לפני ישראל, אך לא השמידו אותו, גרמו להם למקד את כוחם הצבאי בטילים בליסטיים וכטב"מים, סוללות טילי קרקע אוויר וגרעין אטומי. וכך נמוגה עוצמת חיל האוויר עד כדי ניוון מלא. לא היתה מאז שום הקצאת משאבים ושום השקעה בהון האנושי, שהתרחק שנות דור מרמתו האיכותית בשנות השבעים.

השתתף בתקיפת המטכ"ל הסורי

נחזור לאהר'לה כץ. הוא נולד ברעננה בערב שבת כ' באלול תש"י, 2 בספטמבר 1950, לצפורה ומיכאל, מניצולי השואה. אהר'לה למד שמונה שנים בבית-הספר הממלכתי דתי 'יבנה' ברעננה והצטיין במיוחד בחשבון, בלשון ובגמרא. בהמשך לימודיו עבר אהרלה למדרשיית נועם - ישיבה תיכונית בפרדס-חנה. עד מהרה התחבב על המורים ועל החברים וגם שם הצטיין בלימודיו, ובייחוד במתמטיקה ובגמרא. כשהגיע זמנו להתגייס, ניסו הוריו

להשפיע עליו ללכת לעבודה, ולהמשיך את לימודיו בישיבה גבוהה. אולם לאחר התלבטות החליט אהר'לה להתגייס. ואולם מכיוון שעמדו לרשותו חודשים אחדים עד למועד הגיוס, ניצל את הזמן הזה ולמד בישיבת 'איתר' בירושלים. מילדותו רצה להיות צנחן, אך לאחר שעבר את המבחנים נמצא מתאים לקורס טיס. במהלך הקורס מצא גם פנאי לעסוק בתורה ואף ללמד את חבריו הטייסים.

לאחר סיום הקורס הוצב בטייסת 119 של מטוסי קורנס - פנטום. במלחמת יום הכיפורים שימש בתפקיד נווט בדרגת סגן, והשתתף בתקיפות בחזית הסורית ובחזית המצרית. בטיסות רבות שימש בתפקיד נווט במטוס המוביל. בין היתר, השתתף כץ בתקיפת המטכ"ל הסורי על ידי שבעה מטוסי פנטום מטייסת 119 ב-9 באוקטובר 1973, ובתקיפת שדה התעופה המצרי טנטא. על פועלו במלחמה עוטרו בעיטור המופת.

אהר'לה היה לנווט הראשון שניהן בתפקיד סגן מפקד טייסת בחיל. בהמשך מונה גם לתפקיד מפקד טייסת, שאותו אמור היה למלא זמן קצר לאחר שנהרג - והיה לנווט הראשון שנמצא ראוי לשמש כמפקד טייסת קרב.

בהמשך דרכו נשלח מטעם הצבא ללמוד באוניברסיטת בר-אילן. אהר'לה למד בחוג לכלכלה, אך שמע גם הרצאות בחוג לפילוסופיה יהודית, שם הכיר את רעייתו לעתיד דבורה.

הרב קוק כתב את שירו 'כנפי רוח' בהשראת שירת דוד, ביום הצילי ה' אותו מאויביו. שיר שאין כמוהו מתאים לזכרו של אהר'לה כץ:

”אם תרצה, בן אדם...
עלה למעלה, עלה.
כי פת עז לך,
יש לך כנפי רוח,
כנפי נשרים אפירים.
אל תכחש בם,
פן יכחשו לך.
דרוש אותם -
וימצאו לך מיד.”